

**СУЧАСНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ВИЩОГО МЕДИЧНОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ФАКТОР ЙОГО
КОНКУРЕНТНОЗДАТНОСТІ**

В. М. Ждан, В. М. Бобирьов, С. М. Білаш, О. М. Беляєва

*Вищий державний навчальний заклад України
«Українська медична стоматологічна академія»*

**MODERN LEARNING ENVIRONMENT OF HIGHER MEDICAL
EDUCATIONAL INSTITUTION AS A FACTOR OF ITS
COMPETITIVENESS**

V. M. Zhdan, V. M. Bobyriov, S. M. Bilash, O. M. Bieliciaeva

*Higher State Educational Establishment of Ukraine
«Ukrainian Medical Stomatological Academy»*

Обґрунтовується думка, що реалізація стратегічних цілей національної вищої медичної освіти уможлиблюється шляхом створення у вищих медичних навчальних закладах освітнього середовища, яке не лише забезпечує провадження освітньої діяльності на сучасному рівні, але й стимулює усіх учасників навчально-виховного процесу до активності, професійного й особистісного зростання. Схарактеризовано освітнє середовище та викладено результати освітньої діяльності Вищого державного навчального закладу України «Українська медична стоматологічна академія» за 2016 рік.

The paper substantiates the idea that the implementation of strategic objectives of national higher medical education is rendered possible by formation of learning environment at higher educational institutions, which not only promotes the training activity at the modern level, but also stimulates all the participants for active professional and personal enhancement. The learning

environment and the results of training activity at Higher State Educational Establishment of Ukraine «Ukrainian Medical Stomatological Academy» in 2016 have been presented and characterized.

Вступ. Вхідження України до загальноєвропейського освітньо-наукового простору визначає стратегічні цілі розвитку вищої освіти і медичної, зокрема, — інтеграцію у міжнародне співтовариство при одночасному збереженні і подальшому розвитку досягнень і традицій національної вищої медичної школи, розширення міжнародного співробітництва і партнерства, забезпечення якості національної вищої медичної освіти, неухильне дотримання принципу суспільної відповідальності, який передбачає навчання впродовж життя (LLL — Life Long Learning), формування інтегральної компетентності як здатності розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, формування загальних і спеціальних (фахових, предметних), особистісних і соціальних компетентностей [1; 5; 12].

Реалізація окреслених стратегічних цілей уможлиблюється шляхом створення у вищих медичних навчальних закладах освітнього середовища, яке не лише забезпечує провадження освітньої діяльності на сучасному рівні, але й стимулює усіх часників навчально-виховного процесу до активності, професійного та особистісного зростання.

Сучасне освітнє середовище вищого медичного навчального закладу повинно відповідати низці умов таких, як: естетична привабливість елементів середовища (архітектура, дизайн приміщень, іменні аудиторії, наявність сучасного оснащення — різноманітних фантомів, тренажерів, віртуальних симуляторів, манекенів для відпрацювання алгоритмів виконання практичних навичок і моделювання різних професійних ситуацій та умов, максимально наближених до реальних клінічних ситуацій [10, с. 41], комп'ютерних класів із новітніми контролюючими та навчальними

програмами); відповідність змісту і засобів навчання сучасним вимогам, сучасні підходи до медичної освіти, концепції навчання та виховання майбутніх лікарів; результативний педагогічний менеджмент, спрямований на забезпечення конкурентоспроможності вищого медичного навчального закладу на внутрішній і зовнішній арені, розширення ринку експорту освітніх послуг та пошуку потенційних зарубіжних партнерів; здатність освітнього середовища вищого медичного навчального закладу забезпечувати професійні та психолого-педагогічні потреби науково-педагогічних працівників і студентів, створювати індивідуальні освітні траєкторії; позитивний імідж, який сприяє успішному позиціонуванню вишу в Україні та поза її межами; високий рівень педагогічної майстерності, загальної, педагогічної і соціумної культури викладачів; створення умов для формування конкурентоздатного фахівця у галузі медицини, гармонійного розвитку майбутнього лікаря-професіонала – патріота своєї держави.

Виклад основного матеріалу. Протягом 2015-2016 н.р. у Вищому державному навчальному закладі «Українська медична стоматологічна академія» проводилася активна робота зі створення сучасного освітнього середовища. Зокрема, академія успішно пройшла наглядний аудит за сертифікаційною системою менеджменту якості (стандарт ДСТУ ISO 9001:2009), що підтвердило її неухильний курс на подальше підтримання й удосконалення системи менеджменту якості надання освітніх послуг. Підтвердженням того, що в академії функціонує сучасне освітнє середовище і проводиться постійна, копінтка та результативна робота з його вдосконалення, є 54 місце у рейтингу вищих навчальних закладів «Топ-200 Україна» за 2016 рік.

Беручи до уваги, що інформатизація є визначальною характеристикою усіх сфер життя людини, а створення відкритого інформаційного середовища вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів – нагальна потреба сьогодення [11, с. 13], у 2016 р. в академії впроваджено інформаційну систему обліку і моніторингу відвідування занять та успішності студентів –

«Електронний журнал успішності» – Web-програму, розроблену на основі мови PHP 5.4 і сервера бази даних MySQL 5.1. Основне призначення «Електронного журналу успішності» – внесення результатів поточної успішності, відвідування навчальних занять і підсумкового контролю знань з автоматичною конвертацією в шкалу ECTS. Дані доступні для аналізу успішності користувачам у реальному часі.

Особлива увага приділяється в академії питанням педагогічного контролю як одному з основних способів організації зворотного зв'язку, що слугує засобом отримання інформації, на основі якого здійснюється не лише моніторинг якості навчальних досягнень студентів, але й управління системою навчання в цілому. Ураховуючи такі переваги тестових завдань, як простота, зручність, економічність, надійність, об'єктивність оцінювання [6; 8; 9], в академії запроваджено систему комп'ютерних відпрацювань усіх видів пропущених занять (лекцій, практичних і семінарських) і перескладання незадовільних оцінок. З цією метою з кожної нормативної дисципліни, а також курсів за вибором створено потужну базу тестових завдань.

Уведення комп'ютерних тестових відпрацювань підтвердило незаперечну виховну функцію тестів, яка полягає в підвищенні мотивації студентів до самостійної навчальної діяльності, у розвитку вмінь самоорганізації і тайм-менеджменту, а також у формуванні тестової культури як студентів, так і викладачів [4]. Підтвердженням цього є 458 тестових завдань, створених у 2016 р. співробітниками профільних кафедр академії та які були включені до національного банку ліцензійних іспитів «Крок 3. Загальна лікарська підготовка» і «Крок 3. Стоматологія».

Академія постійно бере участь у престижних міжнародних і національних виставках у галузі освіти. Так, у 2016 році ВДНЗУ «УМСА» була учасником II Міжнародної професійної спеціалізованої виставки «ЗНО-2016. Освіта в Україні. Освіта за кордоном», що проводилася за підтримки МОН України, Київської міської державної адміністрації та низки інших

державних структур, де отримала Гран-прі в номінації «Найпотужніше студентське самоврядування медичного напрямку». Результатом участі академії у Сьомій міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2016» стали золота медаль і диплом у номінації «Міжнародна співпраця як невід’ємна складова інноваційного розвитку національної освіти та науки». Також академія нагороджена дипломом за презентацію досягнень і впровадження педагогічних інновацій у національний освітній простір. За результатами участі у III Міжнародній професійній і спеціалізованій виставці «Освіта в Україні. Освіта за кордоном» академія отримала Гран-прі в конкурсній рейтинговій номінації «Лідер інновації у розвитку міжнародної співпраці та презентації національної освіти у світовому та європейському освітньо-науковому просторі». За активну участь у Восьмому міжнародному форумі «Інноватика в сучасній освіті» і значні здобутки в інноваційній освітній діяльності академія нагороджена дипломом і здобула звання Лауреата конкурсу I ступеня та диплом у номінації «Інноваційні підходи до впровадження медіаосвітніх технологій для підвищення якості освітньої діяльності», а також удостоєна Почесного звання «Лідер вищої освіти України».

Усвідомлюючи необхідність створення сучасних засобів навчання, які разом із цілями, змістом, методами та організаційними формами навчання є невід’ємним компонентом системи навчання, що органічно взаємодіють і впливають один на інший, науково-педагогічні працівники академії активно працюють над створенням нових і вдосконаленням існуючих дидактичних засобів, навчальної літератури зокрема. Так, протягом 2016 р. викладачі ВДНЗУ «УМСА» стали авторами і співавторами 16 підручників з грифом МОЗ України, з яких 12 – національні, а також 65 навчальних і навчально-методичних посібників, словників, атласів, практикумів з грифами МОЗ України, МОН України, ДУ «Центральний методичний кабінет з вищої медичної освіти МОН України». Це дало змогу гідно представити академію на щорічній міжнародній виставці «Освіта та кар’єра – День студента 2016» і

отримати диплом і Гран-прі в номінації «Видання підручників та навчальних посібників нового покоління».

На виконання Законів України «Про освіту» [3], «Про вищу освіту» [1], «Про науково і науково-технічну діяльність» [2], а також «Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів» та з метою оновлення та розширення професійних і психолого-педагогічних знань і формування на цій основі нових професійних компетентностей в психолого-педагогічній, науково-дослідній, організаційно-управлінській діяльності, засвоєння інноваційних технологій, форм, методів навчання, вивчення та використання передового педагогічного досвіду, впровадження у практику навчання сучасних досягнень науки, техніки і виробництва, застосування інноваційних технологій реалізації змісту навчання у 2015-2016 н.р. підвищили кваліфікацію 155 науково-педагогічних і педагогічних працівників академії, з них: на ФПК НМУ імені О.О. Богомольця – 11 осіб, на курсах підвищення кваліфікації у ВДНЗ України «УМСА» – 104 особи, у Харківській медичній академії післядипломної освіти – 6 осіб, у НМАПО імені П.Л. Шупика – 25 осіб. Пройшли стажування: в НМУ імені О.О. Богомольця – 8 осіб, у Лодзькому університеті інформатики та мистецтва – 1 особа; 13 науково-педагогічних працівників академії стажувалися і підвищили кваліфікацію в провідних медичних клініках і освітньо-наукових установах за кордоном, на підтвердження чого отримали сертифікати і дипломи міжнародного зразка, а також 25 грантів на стажування й участь у міжнародних наукових форумах.

Слід зазначити, що в академії поширені й такі короткострокові форми підвищення кваліфікації, як семінари-наради, семінари-тренінги, тренінги, вебінари, “круглі столи”, участь у Всеукраїнських і міжнародних методичних, навчально-методичних, науково-методичних конференціях.

Беручи до уваги, що *differentia specifica* вищого медичного навчального закладу – одночасне виконання лікарем-викладачем двох видів професійної

діяльності – власне лікувальної, поєднаної із педагогічною, а викладачем-педагогом – здійснення професійної педагогічної діяльності з урахуванням специфіки підготовки медичних кадрів, в академії щорічно проводяться семінари з педагогічної майстерності для молодих викладачів.

Відповідно до листа МОЗ України від 1.11.2011 р. №08.01-48/2068 ВДНЗУ «УМСА» забезпечує можливість підвищення кваліфікації на відповідних кафедрах шляхом стажування викладачів медичних навчальних закладів I-II рівнів акредитації. Так, у 2016 р. на базі академії пройшли стажування 25 викладачів медичних коледжів м. Полтави та Полтавської області.

З метою належного науково-методичного забезпечення навчальної роботи й обміну досвідом із питань підготовки лікарів-стоматологів в академії працює науково-методична лабораторія, підпорядкована МОЗ України. Відповідно до наказу МОЗ України від 09.11.2015 р. № 733 «Про утворення координаційної та робочих груп для формування переліку спеціалізацій та пропозицій до стандартів вищої освіти за спеціальностями галузі знань «Охорона здоров'я» науково-педагогічні працівники академії увійшли до складу координаційної ради і робочої групи для формування пропозицій до стандартів вищої освіти. Науковці академії працювали у складі великого колективу провідних фахівців України, що займався створенням Галузевого стандарту вищої освіти підготовки на другому (магістерському) рівні в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія».

Беручи до уваги, що «важливим завданням для всіх медичних вишів та науково-дослідних установ МОЗ України є розробка та імплементація сучасних стандартів підготовки докторів філософії за напрямом «Охорона здоров'я [7, с. 27]», протягом 2016 р. науково-педагогічні працівники академії брали активну участь у створенні переданого на рецензування проекту Галузевого стандарту вищої освіти підготовки доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія».

В академії ведеться значна наукова робота. Дві науково-дослідні роботи академії – «Розробка стратегії використання епігенетичних механізмів для профілактики та лікування хвороб, пов'язаних із системним запаленням» і «Розробка методики підбору контингенту для роботи, пов'язаної з біологічною безпекою на підґрунті виявлення індивідуальних особливостей генотипу» (керівник – проф. І. П. Кайдашев) виконувалися протягом 2014-2016 рр. за рахунок бюджетного фінансування; 2 наукові роботи є фрагментами НДР інших закладів, 140 НДР – госпрозрахункові й ініціативні.

У 2016 р. на базі академії було проведено 8 науково-практичних конференцій з міжнародною участю, внесених до Реєстру МОЗ і АМН України. Збірник наукових статей за матеріалами I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи» був представлений на XVII Загальнонаціональному конкурсі «Українська мова – мова єднання», що проводився під патронатом Одеської регіональної організації Національної спілки журналістів України та отримав диплом першого ступеня у номінації «Квітни, мово наша рідна».

Протягом 2016 р. науково-педагогічні працівники академії одержали 55 патентів, 56 позитивних рішень, 27 свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір; складено і відправлено головним спеціалістам і в Проблемні комісії для узгодження 10 методичних рекомендацій, 47 інформаційних листів, 41 нововведення; видано 9 методичних рекомендацій, 25 інформаційних листів, 20 нововведень. У практику охорони здоров'я упроваджено 86 новітніх методів діагностики і лікування, які експериментально підтвердили свою ефективність.

Науковці академії спільно проводять наукові дослідження з провідними вітчизняними науковими та навчальними закладами, а також спеціалізованими підприємствами України такими, як НМУ імені О.О. Богомольця, Інститут стоматології АМН України, Інститут педіатрії,

акушерства та гінекології АМН України, НМАПО імені П.Л. Шупика, Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського АМН України, ДУ «Український інститут стратегічних досліджень», ЛНМУ ім. Данила Галицького, Інститут хімії високомолекулярних сполук НАН України, Інститут дерматології та венерології АМН України, ТОВ «НаноМедТех», БДМУ, Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського та ін.

Значна увага приділяється встановленню партнерських відносин із зарубіжними колегами. Також триває співпраця академії з Міжнародною Асоціацією Університетів (International Association of Universities (IAU), Франція) і Європейською Асоціацією університетів (European University Association (EUA), Бельгія), залишаються чинними угоди про спільну наукову, навчальну, методичну діяльність із низкою зарубіжних вищих навчальних і наукових закладів: Інститутом репродуктології Арчила Хомасурідзе (м. Тбілісі, 90 Грузія), Інститутом хірургії Мікаелян (м. Єреван, Вірменія), НЗ «Гродненський державний медичний університет» (м. Гродно, Білорусь), Таджицьким державним медичним університетом ім. Абуалі ібні Сіно (м. Душанбе, Таджикистан), Дунайським приватним університетом (м. Кремс, Австрія), Тбіліським державним медичним університетом (м. Тбілісі, Грузія), Міжнародною християнською медичною і стоматологічною асоціацією (Сполучене Королівство Великобританії та Північної Ірландії).

У 2016 р. за програмами «Erasmus Mundus» і «Erasmus+International» 2 студенти академії мали змогу навчатися в Столичному Університеті Кардіфа (Великобританія) та і Університеті Арістотеля м. Салоніки (Греція). У рамках навчальної програми французько-українського обміну фахівців у галузі охорони здоров'я і фармації та Polsko-Ukrainskiego Programu Rozwoju i Szkolenia Pracownikow Ochrony Zdrowia Ukrainy, схвалених МОН України,

студенти академії відвідали державні та недержавні заклади й установи Франції і Польщі, а також пройшли літню практику.

Академія продовжує брати участь у міжнародній програмі стажування і розвитку для медичних працівників України «Польський Еразмус + для України медичної», у французько-українській освітній програмі «ASFUDS» для фахівців у сфері охорони здоров'я та фармації, в міжнародній програмі медичних семінарів у м. Зальцбурзі (Австрія).

Висновки. Створення і постійне вдосконалення сучасного, динамічного, професійно та особистісно стимулюючого освітнього середовища вищого медичного навчального закладу є одним із факторів його конкурентоздатності та пріоритетним завданням не лише адміністрації, але й усього трудового колективу, а також осіб, що навчаються.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18>.

2. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (із змінами, внесеними згідно із Законами № 922-VIII від 25.12.2015, ВВР, 2016, № 9, ст. 89 , № 1774-VIII від 06.12.2016, ВВР, 2017, № 2, ст.25) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

3. Закон України «Про освіту» від 23.05.1991 р. № 1060-XII (із змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.

4. Беляєва О. М. Загальна тестологія в діахронії та синхронії / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця // Інноваційні технології в організації самостійної роботи студентів медичних освітніх закладів : матер. навч.-наук. конф. з міжнар. участю, Полтава, 23 бер. 2017 р. – Полтава : Вид. відділ ВДНЗУ «УМСА», 2017. – С. 13 – 16.

5. Біла книга національної освіти України / [Алексенко Т. Ф., Аніщенко В. М., Балл Г. О. та ін.] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – К. : ТОВ “Інформаційні системи”, 2010. – 342 с.

6. Булах І. Є. Теорія і методика комп’ютерного тестування успішності навчання (на матеріалах медичних навчальних закладів): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / І. Є. Булах. – К., 1995. – 50 с.

7. Волосовець О. П. PhD програми в охороні здоров’я / О. П. Волосовець // Актуальні питання якості медичної освіти: матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (12 – 13 травня 2016 р., м. Тернопіль): у 2-х т. – Тернопіль : ТДМУ, 2016. – Т.1. – С. 27 – 29.

8. Євтух М.Б. Інноваційні методи оцінювання навчальних досягнень / Євтух М.Б., Лузік Е.В., Дибкова Л.М. – К. : КНЕУ, 2010. – 248 с.

9. Кобзар О.Б. Застосування стандартизованих методів поточного і підсумкового контролю теоретичних знань і практичних умінь у форматі Болонського процесу // Кобзар О.Б., Івасюк В.П., Кобзар Н.О. // Нові технології навчання : [наук.-метод. зб.]. – К. : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти. – 2007. – Вип. 46. – С. 3 – 10.

10. Корда М. М. Розвиток практично-орієнтованого та стимуляційного навчання в Тернопільському державному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського / М. М. Корда, А. Г. Шульгай, А. А. Гудима, С. Й. Запорожан // Актуальні питання якості медичної освіти: матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (12 – 13 травня 2016 р., м. Тернопіль): у 2-х т. – Тернопіль : ТДМУ, 2016. – Т.1. – С. 41 – 43.

11. Старча Т. М. Сучасні завдання вищої медичної освіти та кадрового забезпечення реформування галузі / Т. М. Старча, О. П. Волосовець, І. В. Клоченко, Ю. С. П’ятницький, К. І. Петрова, Л. В. Соколова, І. Є. Булах, Т. І. Чернищенко, Ю. І. Фисун // Медична освіта. – 2015. – № 2. – С. 9 – 13.

12. Zhdan V.M. Monitoring of the Higher Education Quality as an Objective Necessity of the Educational System Innovative Development / V. Zhdan, V. Bobyriov, S. Bilash, O. Bieliaieva // Science of Europe. – 2016. – № 1 (10). – P. 75 – 79.